

OCHĘDOŻYĆ (99) *vb pf*

Oba o jasne.

inf ochędożyć (34). ◇ *fut 1 sg* ochędożę (1). ◇ *2 sg* ochędożysz (2). ◇ *3 sg* ochędoży (4). ◇ *1 pl* ochędożymy (2). ◇ *3 pl* ochędożą (1). ◇ *praet 2 sg m* ochędożyłeś, -ś ochędożył (7). ◇ *3 sg m* ochędożył (19). *f* ochędożyła (1). ◇ *3 pl m pers* ochędożyli (4). *subst* ochędożyły (2). ◇ *imp 2 sg* ochędoż (2). ◇ *2 pl* ochędożcie (3). ◇ *3 pl* niechaj ochędożą (1). ◇ *con 2 sg m* byś ochędożył (1). ◇ *3 sg m* by ochędożył (5). ◇ *1 pl m pers* bychmy ochędożyli (1). ◇ *2 pl m pers* byście ochędożyli (1). ◇ *3 pl m pers* by ochędożyli (1). ◇ *impers praet* ochędoż(o)no (2). ◇ *part praet act* ochędożywszy (5).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. *Oczyścić, uporządkować; ornare PolAnt, Vulg; emundare, lavare, mundare, purgare Vulg; ablure, aptare, praeparare PolAnt; repurgare Modrz [w tym: kogo, co = kto, co jest oczyszczony(-e) (45)] (53)* : niechaj ochędożą odzienie swoie/ aby byli gotowi na trzeci dzień *Leop Ex 19/11[10], Ex 19/14*; Idźmyż tedy w przód przed twą żoną a ochędożymy dom. *BibRadz Tob 11/2; SienLek 68v; KuczbKat 265*; Nuż też ćwikielki w piec namiotawły/ a dobrze przypiekły nadobnie ochędożyć/ w talerzyki nakraiać/ także w falcęzkę włożyć *RejZwierc 110v; BudBib Ex 30/7, Tob 11/2*; Tedy wstały wszystkie dziewice one/ y ochędożyły kaganki swe. *BudNT Matth 25/7*; kraie ciála/ a iakoby włosy y paznogcie ochędożyć chędz/ a o głowę/ y oczy/ y ręce/ chociażię źle miał/ nie niedbałz. *ModrzBaz 99v*; aby [król] [...] Cieplice ochędożyć/ a do używania lepszego naprawić rofkazał *Oczko A4; WuNT Matth 25/7*.

ochędożyć z czego (1): podniosły mu [koniowi] nogę/ z gnoiu albo z błota ochędoż *SienLek 177v*.

W charakterystycznych połączeniach: ochędożyć ciało, cieplice, dom (2), kaganki (kagańce), lampy, odzienie (2), paznogcie, szaty, włosy; ochędożyć nadobnie; ochędożyć z biota, z gnoiu.

Zwrot: »ochędożyć w wodzie« (1): wymyie szaty swoie/ y ochędoży ciála swoie w wodzie [et abluet carnem suam in aquis] *BudBib Lev 16/28*.

Szereg: »omyć, ochędożyć« (1): Byli przyięci iako infzy pielgrzymowie ze wszelaką ludzkością/ wflużono im/ omyto/ ochędożono *ReszHoz 125*.

»ostrzyc i ochędożyć« (1): Kazał go Krol wypuścić/ ostrzygły y ochędożywły go dano mu szaty poczciwe *BielKron 17*.

Przen: Oczyszczyć z grzechu (28) : *RejPs 147v; RejKup r4v*; İtharay İie abys za czału żywotá swego ochędożył odzienie swoie/ abys bezpiecznie İzedł a w radości swoiey [do nieba] *RejAp 184*; Iako swoy przybytek ochędożyć ku przyściu páná swoiego. *RejPos 144v marg, 79, 143v, 181, 341v*.

ochędożyć od czego (2): *PatKaz I 17v*; iuż ono przymierze kthore załlubił Abráánowi/ wiecznie s káżdym takim dzyerzeć powinien/ kto mu tak ochędoży od káżdey zmázy złościwey ferce a vmyłł swoy wierny *RejPos 34*.

ochędożyć komu [= dla kogo] (5): *RejAp 8v*; Profzę was moi mili brácia abyście obrzezáli a ochędożyli ferca wálze Pánu swoyemu *RejPos 32v, 34, 145*; gdzież ten İeft któryby w niewinności swoiey ochędożył ręce swoie İemu? *RejZwierc 190*.

ochędożyć komu [sobie = cos swego] (1): ochędożcie fobie İedno złość ferca a vmyłłu złościwego wálzega *RejPos 342*.

ochędożyć co [= z czego] (4): proszę moy pánie ochędożywłfyzłość [!] moię zgładz grzech moy *RejPs* 76v; *RejPos* 216, 342; *NiemObr* 157.

ochędożyć przez co (1): ochędożywłfy nas przez łaskę swoię zazywotow nałfych racz miłóciwie godnemi nas vczynic abych my też tam ciebie naładowali *RejPs* 99v.

ochędożyć czym (6): áby on [Bóg] prziffedwłfy zebrał zniśczoną tę winnicę ludu krzełcyiáńkiego á ochędożył iá okazaniem oblicza łwego. *RejPs* 119v, 195; *RejAp* 8, 8v, 9v; *RejPos* 279v.

W połączeniu szeregowym (1): Pátrz by ná dufzy więcey/ brudu nie przywrzáło. [...] Tákże pirwey ochędoż/ tám płócz/ tám wycieray *RejZwierz* 142.

W charakterystycznych połączeniach: *ochędożyć ciało, kościół, myśli* (4), *nędzny stan svoj, niesprawiedliwość człowieczą, odzienie, pałac przybytku serca, przybytek* (3), *ręce* (2), *serce* (4), *umysł, wierne, winnicę, zarażenie trędu, złość (serca i umysłu)* (2); *ochędożyć od zarażenia, od zmazy złościwej; ochędożyć przez łaskę; ochędożyć krwią* (4), *okazaniem oblicza, śmiercią*.

Szeregi: »obrzczać a ochędożyć« (3): A on dla tego chce obrzczać á ochędożyć fercá wálze/ ábyfście go imi w czyłtości miłowáli. *RejPos* 32v, 32v, 34v.

»ochędożyć i oczyścić« (1): Ochędożcie ręce/ grzełznicy: y oczyścicie fercá [*Emundate manus, peccatores; et purificate corda*] *WujNT Iac* 4/8.

»omyć a ochędożyć« (3): łfyłfyz/ iż nas y krwią śwą omył á ochędożył ná wieczne krolestwo y kápłáństwo Bogu Oycu śwemu. *RejAp* 8v, 9v; *RejPos* 216.

a. *O zabiegach pielęgnacyjnych przy roślinach* (5) : *RejZwierc* 107; á wízelką [*latoróśl*] która rodzi owoc/ tę ochędoży/ áby obwitfzy owoc przynosiłá. *WujNT Ioann* 15/2.

Szereg: »wypłec i ochędożyć« (1): Bo to zálie kiedy wzeýdzie/ tedy to y pánienki/ [...] mogą wypłec y ochędożyć. *RejZwierc* 107v.

Przen (2) : [*syn człowieczy*] gdy przydzie gołpodarłtwem będzie chciał ochędożyć iá [*winnicę pańską*] *RejPs* 120v.

ochędożyć komu (1): A ochędożyłes iá [*winnicę czyli naród wybrany*] łobie wyrzuciwłfy łniey włfytki płone rzeczy *RejPs* 120.

b. *O zabiegach lekarsko-kosmetycznych [z czego]* (1) : [*Cieplíce*] po wierzchu twarz/ lepiéy niż Pomatá/ álbo inłzé łoyki/ z króft/ z wágrów/ z iágiełek/ z liłzáiów/ z grubości płci/ cudnie ochędożą. *Oczko* 14v.

c. *Pozbawić niepotrzebnych części; co* [= z czego] (1) : Drágmę korzonków ciemierzyce czarney/ ochędożywłfy zwierzchnią łkorę we dżdżowey wodzie moczyć *SienLek* 50v.

d. *O oczyszczeniu rytualnym* (2) :

Szereg: »ochędożyć i oczyścić« (1): A wziáwłfy ze krwi iego [*cielca*]/ połóżył ná czterzech rogach iego [*ołtarza*]/ y ná cztherzech węgłach brzegu/ y ná wieńcu wkoło: á ochędożył ij/ y oczyłcził [*et mundabis illud et expiabis*]. *Leop Ez* 43/20.

Przen [komu] (1) : Y theraz iełt iftotnie z námi Chryłtus/ kthóry ón ftól náłz nam ochędożył piérwéy *BiałKat* 321.

2. *Upiększyć, ozdobić, przybrać; ornare* *Mącz, PolAnt, Calag; glorificare PolAnt* [*w tym: kogo, co* (35)] (37) : *BibRadz* 1.*Mach* 14/15; Potym Semiramis Bábiloniá ochędożyłá wielkim nakładem.

BielKron 7v; *BudBib* 1.Esdr 7/27; *Calag* 583b; áby tám kościół ochędożyć ná święto ono [...] kazála *SkarŻyw* 571; Iż Pyrrhus chce/ żeby mu zá małżónkę dano/ Cną Polyxenę/ któręý głowę ochędożyć Mam/ y Thefálki vbiór ná ciáło iéy włożyć! *GórnTroas* 57.

ochędożyć komu (1): A gdyż to ták bydłętom y źwirzętom śpráwić raczył tákie ochędořtwá á takie rořkofzy/ [...] Coż rozumieř iáko Máieřtat řwoy/ á řtolec wielmořności řwoiey/ řobie řpráwić á pořtánowić á ochędořyc raczył? *RejPos* 341v.

ochędożyć czym (5): Ochędořcyę kwyatkámi wdzyęczny ořtarz yęgo *LubPs* aa4; Też kościół wielki ná zamku Krákwóřkim dáł położyć bláchámi/ Kor á weřrodku gwiazdámi złotemi ochędořyc. *BielKron* 376; *BudBib* 2.Mach 9/16; *Calag* 351b. Cf *Zwrot*.

W pořáczeniu szeregowym (1): *RejPos* 341v cf *ochędořyc komu*.

Zwrot: »pięknie ochędořyc [czym]« (1): Pyęknie ochędořono y łáwy y řciány. Spálermi/ pořáwniki *RejWiz* 109.

Szereg: »ozdobić a (i) ochędořyc« (2): moy miły Florian [...] okořo tego tako pilnowáł, Iakoby [...] ty Polřkie księgi ozdobił y ochędořyl. *FalZioł* +2; *BielKron* 178.

Przen (10) :

ochędořyc czym (7): ochędořyleř řłowá ięgo [króřa] koroná ze złotá náiiáńnieyřřęgo. *RejPs* 29v, 199v [2 r.]; *LubPs* O5; Gdyż on [...] Dom á Rodźice moie zacná vcźciwořciá řtanu řlářheckiego ochędořyl *BibRadz* *2; Ornare munus verbis, Dar řłowy ochędořić/ To yeřt chwalić. *Mącz* 269b. Cf *ochędořyc komu czym*.

ochędořyc komu czym (1): *RejPos* 351v cf »obić i ochędořyc«.

Szeregi: »obić i ochędořyc« (1): iáko cie piřmo zowie/ iżeř ięřt kořcioł á przybytek Duchá řwiętego. A tu řle vcź iáko mařz ten kořcioł á ten przybytek obić y ochędořyc ięmu/ iź nie řwieczkámi áni krzyżyki *RejPos* 351v.

»ochędořyc i przypráwić« (1): trzeba řie dobrze rozmyřlić/ [...] iákoby thy przybytki ochędořyc/ y iákoby ye przypráwić/ gdzyęby ták zacne gořcie [řj. *Chryřtusa i apostołów*] záchowác miáł. *RejPos* 143.

a) *Prawdopodobnie: Ucywilizowác* (2) : coř [...] lud Lithewřki niewdzyęczny ochędořyl y rozmnożył. *BielKron* 392v [*idem*] *PaprUp* F.

a. *O stworzonym przez Boga pięknie řwiata* (12) : Boř ty náwiedziřřly zięmię dziwnieř raczył ochędořyc iá nápełniřřly iá rozmáytęmi rzekámi *RejPs* 94; *RejAp* 177.

ochędořyc czym (10): takieź zięmię řwego czářu zimá á řwego czářu pięknęm látem ochędořyc raczyłeř. *RejPs* 109, 94v; *LubPs* R3 [2 r.]; áliź dniá czwartęgo/ Toź niebo ochędořyl řwiáćłořciámi ięgo. *RejWiz* 144v; *Leop Gen* 1 arg; *BielKron* 1; *GrzegRóżn* N4v; *KuczbKat* 20; BOG gdy Niebo, Zięmię řtworzył/ Roźlicznie ie przyozdobił; Niebo řłóńcem y gwiazdámi/ Mieřsiácem, y Plánetami. A zięmię zásię řiołámi/ Trawá, kwieciem, y drzewámi; Rozmáicie ochędořyl *ArtKanc* V2.

W porównaniach (2): A iako pięknęm więncęm wřřędziřz [!] řwiáć ochędořyl *RejPs* 94v; On [...] niebo gwiazdámi Iáńnęmi ochędořyl/ iáko oponami *GrzegRóżn* N4v.

Zwrot: »pięknie ochędořyc« (1): Y yákoř teź tu źimę dziwnęye raczył řtworzyć/ A byálořcyá řnyęgow twych pyęknęye ochędořyc. *LubPs* R3.

Szereg: »przyodziać i ochędożyć« (1): Potym nietylko ią [ziemię] przyodział y ochędożył drzewy/ y wżelaką ziół y kwiecia rozmaitością/ ále ią też niezlicznymi rodzajami zwierząt [...] nápełnił. *KuczKat* 20.

b. Stanowić ozdobę; przén (1) :

Przysłowie: nie mieýłce człowieká poświęca/ ále człowiek świętym będąc mieýłce ochędożyć może. *NiemObr* 157.

3. Zaopatrzyć, wyposażyć [co] (9) : zamki/ miáłtá pomurowáli/ y ochędożyli ku ośobliwemu mięłzkaniu y obronie Celárskiej *BielKron* 231v, 156.

ochędożyć w co (1): ATeńskie miáłto [...] Cekrops [...] ochędożył w obyczáie chędogość y dośtátek *BielKron* 27.

ochędożyć czym (1): Biskup Wrocławski/ [...] kościoł Wrocławski ochędożył murem *BielKron* 378v.

W połączeniach szeregowych (3): kościołóv vpádłých w Rzymie wiele znápráwiáł/ nádał y ochędożył. *BielKron* 167, 376, 399v.

Szereg: »oprawić i ochędożyć« (2): Potym vmyśł fwoy obrocił áby miáłto Ieruzálem opráwił y ochędożył. *BielKron* 90, 400v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Synonimy: **1.** obmyć, oczyścić, omyć; **2.** okrasić, ozdobić, przybrać, przyprawić, upiększyć; **3.** oprawić.

Formacje współrdzenne cf CHĘDOŻYĆ.

Cf **OBCHĘDOŻYĆ, OCHĘDOŻENIE, OCHĘDOŻONY**